

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

Ibestad kommune
9450 Hamnvik

8. november 2012

Høringsuttalelse til kommunal planstrategi for Ibestad 2012 - 2016

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at Ibestad kommune har sin kommunale planstrategi til offentlig høring og ønsker å komme med innspill.

Uttalelsen omhandler i hovedsak koblingen mellom folkehelse og friluftsliv.

Folkehelse / levekår

FNF Troms synes det er gledelig at Ibestad kommune satser på, og trekker fram, forebyggende helsearbeid som viktig i tiden framover, i tråd med samhandlingsreformen. Samhandlingsreformen setter kommunene i en nøkkelrolle ved å gi dem mer ansvar, i tillegg til å oppfordre til nærere samarbeid med frivillige lag og foreninger. FNF Troms minner om at kommunen må tenke folkehelse i hver en plan og at tematikken er sektorovergripende. Folkehelseperspektivet må gå som en rød tråd gjennom alle planer og sektorer om en skal lykkes i å få en friskere befolkning. Det er mange faktorer som påvirker helsetilstanden vår, men blant de viktigste elementene for god folkehelse ønsker FNF Troms å trekke fram sosial kapital (inkludering, nettverk, tillit) og fysisk aktivitet, særlig kombinert med naturopplevelser.

FNF Troms ønsker å understreke friluftslivets betydning for folkehelse og håper dette vil bli sterkere vektlagt i planstrategien. Friluftsliv er landets største enkeltkilde til fysisk aktivitet og 90 % av Norges befolkning deltar i løpet av året. Friluftsliv er førstevalget for de som ønsker å komme i form, de inaktives foretrukne aktivitet, har lave investeringskostnader, er lavterskel og sosialt utjevne. Friluftslivet favner bredt og fanger ofte opp de som detter utenfor konkurransebasert aktivitet, samt er en aktivitet hvor nettverk dannes og styrkes. Friluftsliv har dokumentert positiv effekt på fysisk og psykisk helse, og flere forskningsrapporter viser at naturopplevelser kombinert med fysisk aktivitet er blant de viktigste faktorene for vår totale helsetilstand.

I den nye folkehelseloven fremheves det at kommunen skal bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt. Det foreslås også at kommunene i forbindelse med kommunal planstrategi skal ta stilling til folkehelseutfordringene i kommunen. Ibestad har tatt stilling til folkehelseutfordringene og har som de fleste kommuner noen positive trender å vise til, samt noen trender som er ønskelig å snu, for eksempel knyttet til livsstilsrelaterte sykdommer, hjerte- og karsykdommer og kreft. Alle delplaner, temaplaner osv bør omtale folkehelseperspektivet og

FNF Troms, Fylkeshuset, Pb. 6105, 9291 Tromsø
Tlf: 776 42131 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for natur- og friluftslivorganisasjoner i Troms og representerer rundt 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening.

hvordan dette kan ivaretas i den enkelte plan. FNF Troms vil også påpeke at når større tiltak og reguleringer planlegges, må det være en hovedregel at det skal kreves og gjennomføres helsekonsekvensutredning av tiltaket/reguleringen.

FNF Troms anbefaler Ibestad kommune å prioritere en økt satsing på friluftsliv som en sentral strategi for å bedre folkehelsen og levekårene i kommunen. Gjennom å gjøre enkle tiltak som stimulerer til økt friluftslivsaktivitet vil kommunene få mye igjen for hver investerte krone.

FNF Troms mener følgende strategier og tiltak vil være viktige for å bedre folkehelsen og livskvaliteten i kommunen:

Tilrettelegging for friluftsliv og uteaktivitet i barnehage og skole

FNF Troms mener at et av de viktigste forebyggende tiltakene en kan iverksette for bedret folkehelse er å gjennomføre gode tiltak rettet mot barn og unge. Kommunens skoler og barnehager må i størst mulig grad settes i stand til å ha et høyt og kunnskapsbasert fokus på fysisk aktivitet/friluftsliv og sunt kosthold. Områdene rundt skoler og barnehager bør sikres og evt. tilrettelegges, slik at ungene er mest mulig aktive både på dagtid og i fritiden.

FNF Troms er positive til at Ibestad vurderer å innføre mobbeprogram i skolene som systematisk behandler temaet. Det er også gledelig at Ibestad har hatt nedgang i mobbing i skolen de tre siste årene, og at skolene skårer bra på læringsmiljø og sosialt miljø. FNF Troms anbefaler at kommunen også bør satse målrettet på aktivitet i uteområder under læringsprosessen i både barnehager og skoler. Gode, eksisterende tiltak er for eksempel ”Den naturlige skolesekken” eller ”Læring i friluft”. Hovedmålet til sistnevnte er *mer og bedre uteaktivitet i barnehage, grunnskole og SFO*. ”Læring i friluft” forener læringsmål, fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosialt miljø på en effektiv måte. Et godt forankret pedagogisk innhold når en er ute, og uteaktivitet som relateres til lærerplanen i Kunnskapsløftet og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, er verdifulle, trivselskapende og langsiktige folkehelse tiltak.

Sti- og løypeplan

FNF Troms anbefaler kommunen å utarbeide en sti- og løypeplan. Denne skal sikre forvaltningen av eksisterende turløper, kartlegge behovet for nye løyper og sørge for etablering av nye. I tillegg skal planen bidra til å legge til rette for aktiv transport (til fots eller pr. sykkel) mellom bosted, grønt områder, skoler osv. Behovet for en slik helhetlig plan er stort.

FNF Troms vil presisere at turstier/turløyper er den anleggstypen den norske befolkningen bruker mest. Dette er langt hyppigere brukt enn for eksempel helsestudio og idrettshaller. Begge deler er selvfølgelig viktig, men aktivitetsformene med størst potensial til å øke aktivitetsnivået blir i dag gitt lavest prioritet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv og på sti- og løypeplan er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommunal planstrategi. FNF Troms oppfordrer også Ibestad kommune til å prioritere slike anlegg (stier og turløyper) i sin behandling av spillemiddelsøknader.

Strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret

Kommunen bør ha særlige strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret. Inaktive grupper trenger særlig stimuli til å komme opp og ut i den kalde og mørke årstiden. Som stikkord kan nevnes: Små isflater ved skoler og boområder, strøsandtiltak for eldre, differensiert tilrettelegging for ulike brukergrupper av skiløyper/lysløyper, parkeringsplasser og brøyting.

Samarbeid med frivillige organisasjoner

Arbeidsformen for folkehelsearbeidet må være sektorovergripende og også omfatte frivillig sektor. Kommunen bør legge til rette for frikjøp av frivillighet også på dagtid. Kommunen bør også i større grad ta et mer aktivt ansvar for å aktivisere inaktive grupper, samt innføre rutiner på å koble inaktive grupper opp mot aktivitetstilbudene i de frivillige organisasjonene for en reell og aktiv samhandling. Særlig egnede arenaer for denne koblingsfunksjonen er folkehelsekoordinator, familiesenter/helsestasjon, støttekontaktordningen, frisklivsentral, frivillighetssentral, FYSAK, psykisk helsevern og fysioterapeut. FNF Troms ser synes det er meget positivt at Ibestad satser forebyggende med å opprette 0,5 årsverk som folkehelsekoordinator. Å løfte stillingsandelen ytterligere vil være viktig i folkehelsearbeidet framover.

Sikre friluftsområder for allmennheten

FNF Troms vil understreke viktigheten av å sikre friluftsområder for allmennheten og for framtidige generasjoner. Områdene kan sikres gjennom statlig sikring eller gjennom plan. FNF Troms vil presisere at nærfriluftsområder og lavterskelområder i nærheten av hvor folk bor er særlig viktig. Selv om ikke Ibestad har en særlig tett befolkning, er det å sikre grønne korridorer, ”100-meterskoger”, ”by- / landsbyfjell”, barnetråkk osv essensielt for å tilrettelegge for at folk flest naturlig tar aktive valg i hverdagen. Dersom et grøntområde ligger lenger unna enn 500 meter fra boligen synker aktiviteten med nærmere 60 %. Kommunen må søke å ivareta de viktige områdene, særlig ved skoler, barnehager og boligområder, og båndlegge disse gjennom kommuneplanens arealdel. For å lykkes i å ivareta og planlegge for helsebringende grøntområder i nærmiljøet er det viktig å blant annet tenke på nærheten til bolig, at få eller ingen barrierer hemmer bruken og et variert innhold som resulterer i mangfoldige opplevelser.

FNF Troms mener det er viktig at kommunen har minimum et friluftsområde som er tilgjengelig for alle gjennom universell utforming. Vi vil også understreke at ”alle” nødvendigvis ikke må ha tilgang på alt. De aller fleste har behov for utfordringer i ulik grad og urørt natur er også en form for tilrettelegging. God, differensiert tilrettelegging må formes gjennom strategisk planlegging.

Friluftslivsområdene må tilrettelegges og driftes slik at de framstår som attraktive områder til bruk for hele befolkningen. For å møte folkehelseutfordringene trengs det økte økonomiske virkemidler i hele tiltakskjeden: sikring, tilrettelegging, forvaltning og drift, informasjon og aktivitetstiltak.

FNF Troms vil også understreke viktigheten av å ivareta de inngrepsfrie naturområdene som finnes i kommunen, samt aktivt å ta i bruk kartleggingene og verdivurderingene av friluftsområder fra prosjektet som ble satt i gang av Troms fylkeskommune. Å satse på Ibestads vakre og storslagne natur vil både styrke folks trivsel og kommunens omdømme.

Aktiv bruk av kysten

Troms og Ibestad har en fantastisk kyst som byr på storslagne opplevelser, tradisjoner og historie. Vi ber om at kysten med sine flotte muligheter for friluftsliv blir vektlagt i større grad. Seiling, roing og padling er aktiviteter som gjennom samarbeid med frivillige organisasjoner og kystlag er aktiviteter som går an å gjennomføre uten store kostnader. Et konkret mål kan være at elevene skulle kunne ro eller padle før de forlater grunnskolen. Etter hva FNF Troms kjenner til finnes det per i dag ingen kystlag i Ibestad, men både Salangen, Gratangen, Skånland, Astafjord og Harstad kystlag, samt Harstad Havpadleklubb, kan være aktuelle samarbeidspartnere.

Møteplasser

Å tilrettelegge for møteplasser i friluft er et effektivt og nyttig virkemiddel for å kombinere fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosiale nettverk.

Fra anleggsbygging til aktivitet

I arbeidet med økt fysisk aktivitet bør kommunen prioritere enkle, lavterskel aktivitetstilbud som er tilgjengelig for alle, framfor store ressurskrevende idrettsanlegg med høy brukerterskel.

Friluftsråd

FNF Troms anbefaler Ibestad kommune å jobbe for å etablere et friluftsråd i Sør-Troms, eventuelt å tilslutte seg et allerede eksisterende friluftsråd i planperioden. Interkommunale friluftsråd vil være et kompetansesenter for friluftsliv og bidra til mer effektiv utnytting av ressurser, regional prioritering, utgiftsfordeling mellom kommunene og koordinering av statlige, fylkeskommunale og kommunale midler. De tilrettelegger og stimulerer til aktivitet og er en solid folkehelseaktør. Friluftsliv kjenner ikke kommunegrensene og et interkommunalt samarbeid vil kunne være et effektivt og riktig grep for å ivareta folkehelse, trivsel og naturopplevelser i regionen. Jo flere gode krefter som sammen kan dra i riktig retning, jo bedre er det.

FNF Troms mener:

Friluftslivets plass i forebyggende og helsefremmende arbeid må styrkes vesentlig. Kommunal planstrategi gir en utmerket anledning til å sette større fokus på friluftslivets betydelige rolle i folkehelsearbeidet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommunal planstrategi.

Miljø og klima

FNF Troms synes det er positivt at Ibestad nylig har vedtatt en energi- og klimaplan. Vi håper Ibestad vil videreføre arbeidet med klima- og energiplanlegging i kommunen. Det er positivt at det er vedtatt en rekke tiltak for å nå målet om 10 % reduksjon av kommunal energibruk og 10 % reduksjon av klimagassutslippene i 2020 iht. 2010. FNF Troms oppfordrer til at energisparing og energieffektivisering bør ha hovedfokus innunder dette feltet i tiden fremover, og anbefaler at det neste gang settes et enda mer ambisiøst mål enn 10 % reduksjon. Det er per i dag mange småkraftsøknader inne i Troms. I Ibestad kommune er det per i dag en søknad hos NVE, mens noen av nabokommunene har betraktelig flere. Ibestad bør være oppmerksom på sumeffekter og ha virkningsfulle metoder for å unngå at eventuelle utbygginger går ut over viktige verdier for natur, friluftsliv, folkehelse, biologisk mangfold m.m.

Samferdsel og infrastruktur

Samferdsel er et virkemiddel for å oppnå gitte samfunns mål, og god og strategisk planlegging innen dette temaet vil kunne gi positive ringvirkninger for hele befolkningen. FNF Troms vil særlig trekke fram et samfunns mål som vi mener samferdselssektoren burde vektlegge i særlig grad – folkehelsen. FNF Troms mener at denne målsetningen burde spesifiseres i planstrategiens del om samferdsel og infrastruktur.

Et av de mest effektive folkehelsegrepene innen samferdselssektoren er en økt satsing på gang- og sykkelveier. Gåing og sykling er miljøvennlig og helsefremmende transport som må fremmes aktivt i en moderne samferdselspolitikk. En friskere befolkning er den beste investeringen for fremtiden og i nasjonale forventninger til planstrategien heter det at *planlegging av sykkel- og gangveier vektlegges*. FNF Troms mener at tiltak for gående og syklende må løftes opp og prioriteres i planstrategien. Å la helse inngå i planens overordnede mål vil endre på denne prioriteringen. Dette vil også ivareta samhandlingsreformens mantra om ”helse i hver en plan”.

FNF Troms vil understreke at det er særlig viktig å ha oppmerksomhet mot trygge skoleveier slik at barn og unge kan gå og sykle til skolen. Det er også viktig å tilrettelegge for sykkelparkeringer.

Arbeidet med utbygging av turveger for friluftsliv må ses i sammenheng med anlegging av gang- og sykkelveier for transport. Dersom de rette løsningene velges og utformingen gjøres med høy kvalitet, kan slike strukturer også benyttes til friluftsliv. FNF Troms deltar gjerne i et videre samarbeid. Vi ønsker også å understreke behovet for utfartsparkeringer, samt vedlikehold og brøyting av disse.

FNF Troms synes det er positivt at Ibestad peker ut bussruter og ferge som viktige prioriteringer. Dette er viktig for bolyst og trivsel, samt mulighetene for å realisere ønsket om mer pendling til Harstad. FNF Troms synes det er flott at kommunen ser på mulighetene for næringsutvikling ved å selge landbruksprodukter/varer fra Ibestad direkte til detaljister og forbrukere i Harstad. Vi vil også nevne at kollektivbaserte naturopplevelser, noe som både er god helse- og klimapolitikk, også vil kunne gagne reiselivet positivt.

Vi tar gjerne mot henvendelser fra kommunen i saker og områder som berører våre medlemmers interesser.

FNF Troms ønsker Ibestad kommune lykke til med å ferdigstille den kommunale planstrategien.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune